

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת תרומה תשפ"ג

וידבר ה' אל משה לאמר (כ"ה. א')

באבן עזרא ובבעלי התוס' כתבו דהציווי היה כשמשה עלה להר, וכ"כ ברמב"ן בריש פרשת ויקהל, והוסיף שאחרי ששבר את הלוחות אמר לאהרן והנשיאים וכל ישראל האנשים את ענין המשכן שנצטוו בו בעלותו אל ההר, ואחר שירד עם הלוחות השניות חזר וציווה, והקהילו אליו כל העדה האנשים והנשים, וצוה שוב על ענין המשכן אשר נצטווה בו בראשונה, להודיעם שכיון שנתרצה להם חזרו לאהבתם הראשונה, ותהיה שכינתו שורה בתוכם.

אמנם רש"י פרשת כי תשא (ל"ג. י"א) כתב דהציווי היה ב"א בתשרי אחר שמסר לו לוחות אחרונות, וכן מבואר בספורנו [פרשת משפטים (כ"ד. י"ח) ובפרשת שמיני (י"א. ב)], שהיה בארבעים יום האחרונים, [ועיי"ש שמעיקרא היה ראוי שהקב"ה ישכון בתוך כל אחד ואחד, אבל מכיון שחטאו היה משכן לכולם], וכן מבואר בתנחומא (ח') שכתב דהציווי על המשכן היה להודיע שאף שחטאו בעגל מ"מ הקב"ה מחל להם וחזרה שכינה לישראל, מבואר שהיה אחר חטא העגל.

והקשו דלפי דבריהם מהו הביאור במה שכתוב (כ"ה. כ"א) ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך, והרי כבר נתן, והו"ל לכתוב אשר נתתי.

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את

תרומתי (שם)

צ"ע דבתחילה כתיב "ויקחו לי" ומשמע דיכפו אחרים להביא, ומבואר דהוא חובה, ואח"כ כתוב "אשר ידבנו" ומשמע דהוא נדבה, וביאר בחידושי הגר"ז (ע"ה"ת) דלכל הציבור היה חובה להביא, אבל מ"א"ת כל איש" דהיינו על כל יחיד ויחיד היה נדבה. ועוד ביאר דיש דין להפוך את נדבת כל אחד ואחד לממון הציבור, דהמשכן צריך להיות מהציבור ולא מיחיד, וזהו מאי דכתיב בפרשת ויקהל קחו מאתכם תרומה ובתרגום תרגם "סבו מנכון אפרשותא".

ועזים (שם)

פירש רש"י נוצה של עזים, לכן תרגם אונקלוס ומעזי דבר הבא מן העזים, ולא עזים עצמם שתרגום של עזים עזיא ע"כ. וצ"ע שאם עזים היינו נוצת עזים, יכתוב נוצת עזים ומדוע כתוב עזים. וביאר בטעמא דקרא דכיון שאת הצמר טוו על העיזים, והטויה הרי נעשתה במשכן, לכן הוצרכו להביא את העזים עצמם למשכן.

מאדמים (כ"ה. ה')

פירש רש"י צבועות היו אדום לאחר עבודת ע"כ. איתא בירושלמי בשבת (פ"ז ה"ב) שחבטו על העיזים עד שנצרר הדם ונצבע הצמר באדום, וביאר בטעמא דקרא דאזיל רק למ"ד (מנחות דף מב:) דאין צריך צביעה לשמה, דמה שנצרר הדם אי"ז מעשה צביעה, ומהאי טעמא רש"י כאן לא פירש כן, משום דאזיל כמ"ד דבעינן צביעה לשמה.

תחשים (שם)

פירש רש"י מין חיה ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים היו לה לכן מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגונים שלו ע"כ. וצ"ע ד"שש ומתפאר בגונים שלו" הוא בלשון הקודש, ואי"ז תרגום. ומובא מהחנכות התורה דכיון שהתחש היה חיה לשעה, לכן בזמן שחידשו לשון תרגום לא תרגמו מילה זו, ולכן אין ע"ז תרגום בארמית, וכתב התרגום בלשון הקודש, [ויש להעיר דמצאנו בתנ"ך בכמה מקומות (יחזקאל ט"ז) דהיה תחש], ועיין ברייתא דמלאכת המשכן (ריש פרק ד').

ועצי שטים (שם)

פירש רש"י ומאין היו להם במדבר, פירש רבי תנחומא יעקב אבינו צפה ברוח הקדש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא ארזים למצרים ונטעם וציווה לבניו לטלם עמהם כשיצאו ממצרים ע"כ. שמעתי להקשות ע"ז דאיתא בחז"ל (כתובות דף סב:) דבתחילה היו עתידים שיכנסו לארץ ושם יבנו את בית המקדש, ולבסוף נשתנה שיבנו את המשכן במדבר, וא"כ כיצד יעקב צפה ברוח הקדש שעתידין לבנות משכן במדבר, הא בזמן יעקב לא היו עתידים לבנותו, וצ"ע.

ובאבן עזרא ובדעת זקנים כתבו דגדלו ארזים במדבר, וצ"ע דהרי במדבר לא גדלים עצים, ועיין בתוס' בחולין (דף פח: ד"ה אלא) שכתבו שכשהיו בני ישראל במדבר גדלו עצים.

ועשו ארון עצי שטים וגו' (כ"ה. י')

איתא בברכות (דף מז:): דתשעה וארון מצטרפים לעשרה, ופריך וארון גברא הוא, ומשני דהכוונה דתשעה נראים כעשרה מצטרפים, וצ"ב כיצד התחלף בין תשעה וארון לתשעה נראין כעשרה, [ועיי"ש גירסת הגר"א].

ושמעתי לבאר דהנה איתא בב"ב (דף צט.) דמקום ארון אינו מן המדה, וא"כ הארון היה נדמה שתופס מקום ובאמת לא תפס מקום, וה"נ תשעה כארון דהיינו נראין כעשרה, ונתחלף בין תשעה כארון לתשעה וארון, [וי"ל"ד אם מקום ארון אינו מן המדה הוא נס בארון שלא תפס מקום, או שהוא נס במקום].

ואל הארון תתן את העדות (כ"ה. כ"א)

פירש רש"י בא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו ע"כ. וצ"ע דאם יתן את הכפורת קודם הלוחות כיצד יכניסם אח"כ, [ואולי כיון דארון אינו מן המדה אפשר להכניס את הלוחות גם אח"כ]. ובטור על התורה כתב דהכוונה שלא יניח את הכפורת קודם כדי למדוד אם זה טוב, [וחכ"א חישב שמשקלו היה טון וחצי, וא"כ היה קשה למודדו], אמנם יל"ע מה הענין שלא יעשה זאת.

תעשה המנורה (כ"ה. ל"א)

פירש רש"י תעשה המנורה מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, א"ל הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה לכן לא נכתב תעשה ע"כ. ויש לעיין דא"כ מ"ט הקב"ה הוצרך להראות למשה מנורה של אש, והרי בלא"ה משה לא עשה את המנורה. ובפשוטו י"ל שהקב"ה רצה שיעשה השתדלות, ובמשאת המלך ביאר דהיה זאת במכוון שבכך שהוא יודע כיצד נראית המנורה, הרי זה כאילו הוא עושה, אבל אם לא היה יודע ה"ז כמתעסק בעלמא, ולא נחשב שעשה את המנורה.

ואת המשכן תעשה עשר יריעות (כ"ו. א')

הרמב"ן בריש שמות האריך לבאר דבניית המשכן הוא גמר הגאולה, דעיקר הגאולה היה קבלת התורה, אמנם עדיין הקב"ה לא השרה שכינתו עליהם עד שבנו את המשכן, ולכן הוא עיקר הגאולה.

ונראה דזהו הביאור בהא דאיתא "אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד", היינו דהד' אמות הם המקום להשראת השכינה, ועיין משנ"ב (סי' קנ"ה) שיש ענין לקבוע מקום ללימוד, ובפשטות זהו כדי שלא יטרידהו שום דבר בלימודו, אך להני"ל י"ל עוד דמקום קבוע הוה מקום להשראת השכינה וכמו המשכן שהיה מקום קבוע.

וארבעים אדני כסף (כ"ו. י"ח)

בפירוש מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל לברייתא דמלאכת המשכן (פ"א הל"ג דעת סק"א ד"ה ומכניסן) כתב שלאדנים לא היה תחתית.

והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים

(כ"ו. ל"ג)

איתא ביומא (דף נא:) דבבית שני עשו ב' פרוכות מספק, ויל"ע דבשלמא למ"ד (שם דף נז) שההזאה היא על הרצפה כנגד הפרוכת שפיר, דה"נ הזו על הרצפה, אבל לר' אלעזר בר' יוסי דבעינן להזות על הפרוכת, צ"ע מהיכן ידעו מהי הפרוכת שצריכה הזיה.

ובס' הערות למרן הגריש"א זצ"ל תירץ דר' אלעזר בר' יוסי סובר כמ"ד בתוספתא (פ"ב הל"א) דאיכא דין לעשות ב' פרוכות, ואין זה מטעם ספק, אלא מדכתיב והבדילה הפרוכת עיי"ש. ונראה להוסיף בזה דלר"א ברבי יוסי שהפרוכת הוא דין בפני עצמו ולא רק להיכר ומהאי טעמא יש ב' פרוכות, משום הכי סבירא ליה דההזאה על הפרוכת עצמה, [ועיין עוד בפרשת פקודי (מ. ג.)].

דברי רבינו ראש הישיבה שליט"א

במעמד סיום ש"ס משניות שנלמד ע"י בני הישיבה"ק

לע"נ מרת מרים רבקה בריינס ע"ה אמם של ב' מבני הישיבה

יום ה' פרשת ויהי י"ב טבת תשפ"ג

כתוב בפרשה (בראשית מז, כט) ועשית עמדי חסד ואמת, ופירש"י חסד ואמת חסד שעושיין עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול.

ולכאורה כשלומדים תורה בשביל המת זה פעמיים חסד של אמת, גם כי הוא לא מצפה לתשלום גמול, וגם כי התורה עצמה היא חסד ואמת. [העולם שואל למה לקבור מת זה נקרא חסד של אמת, הרי מבואר בגמ' בכתובות (דף עב.) "קבר יקברוניה" והיינו שמי שקובר אחרים יקברו אותנו, "דספד יספדוניה" והיינו שמי שמספיד אחרים יספידו אותנו, וא"כ מדוע לקבור מת הוא חסד של אמת הרי יש על זה שכר, ושמעתי בשם הסבא הגר"ז דיסקין זצ"ל שלא כתוב ברש"י שאין שכר אלא שהוא לא מצפה לתשלום גמול, והיינו שבאמת יש שכר אלא שהוא לא מצפה לקבל אותו.] בגמ' בתענית (דף ה:) איתא א"ר יוחנן יעקב אבינו לא מת וכו' מקרא אני דורש שנאמר ועתה אל תירא עבדי יעקב נאום ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שביים, מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, ויש שמסתפקים אם זה רק דרשה או שזה כפשוטו שאם זרעו בחיים הוא גם בחיים, ואף שכל אחד מת יש לו זרע בחיים א"כ לכאור' אף אחד לא מת, אלא הכונה מה זרעו בחיים שהניח בנים כמותו וכמבואר בגמ' ב"ב קטו.

כתוב במדרש איכה (פתיחתא כד) שבזמן החורבן פתח יעקב ואמר רבוננו של עולם וכו' וכשיצאתי מביתו פגע בי עשו הרשע וביקש להרוג את בני ומסרתי עצמי למיתה עליהם, ולכאורה הכוונה היא כפשוטו, ואפשר לומר דהנה הגוף הוא דבר ששייך בו מיתה אבל הנשמה זה דבר נצחי, וא"כ אמר יעקב אני הכנסתי את הנשמה שלי בבנים שלי, ולכן היה אפשר לומר עליו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים כי הוא השקיע את הנשמה בבנים שלו וא"כ זה לא נקרא מת כי המסירות נפש לבניו אינו יכול להתכלות אלא זה חל לעולם, וכן הפשט במה שכתוב בגמ' שכל מצוה שמסרו נפשם עליה נתקיימה בידם וכגון מצות מילה שכולם מקיימים את זה אפי' אלו שהם לא שומרי תורה ומצוות, כי בגלל שאבותינו מסרו את נפשם על מצות מילה והכניסו את נשמתם למצוה א"כ זה דבר שקיים לעולם.

הסיום שיש כאן שב"ה כולם השתתפו בזה, וזה היה לעילוי נשמתה של אשה גדולה שחוץ ממה שהיא עצמה עסקה הרבה בתורה וחסד, היא גם מסרה את נפשה בשביל ילדיה, אנחנו עדיין זוכרים את הרושם הגדול ששמענו איך שעד יומה האחרון כפשוטו מסרה את נפשה בשביל שלא יחסר להם שום דבר כדי שיוכלו ללמוד בשקט, וגם בימים שהיה קשה לה מאוד מסרה נפשה כפשוטו, ולכן היא זכתה באמת שיהיה לה המשך של "מה זרעה בחיים אף היא בחיים", ועם כאלו בנים אפשר להגיד עליה "לא מתה", מה שלומדים בשבילה זו זכות עצומה, וכנראה בזכות שהיא מסרה את נפשה בשביל תורה זכתה שבארחות תורה ילמדו ש"ס לעילוי נשמתה.

הקב"ה יעזור שהיא תהיה מליצת יושר ובודאי יש לה הרבה זכויות שהיא יכולה להמליץ יושר גם על הבנים וגם על המשפחה וגם על כל מי שלמד בשבילה, ובעזרת ה' נזכה לסייעתא דשמיא.

ברכת מזל טוב

לידידינו הרב אהרן יעקובוביץ שליט"א

תלמיד מובהק לרבינו שליט"א

לרגל הולדת בנו בשעטר"מ,

יהי רצון שיזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט

לע"נ

הרב אברהם ב"ר שמואל יעקב וירז' בינסקי ז"ל

נלב"ע ח' אדר תשס"ח

ת.נ.צ.ב.ה.